

Pilietinio atsparumo iniciatyva (angl. Civic Resilience Initiative) su OxyLABs sukurtą „Awario“ duomenų analizės įrankio pagalba vykdo nuolatinę dezinformacijos stebėjimą Baltijos šalių medijų erdvėje. Šios veiklos tikslas – sistemingai kovoti su žalingu socialinių tinklų, žiniasklaidos priemonių ir kitų komunikacijos kanalų naudojimu melagienų sklaidimui Baltijos regione, analizuojant didžiausios sklaidos sulaukusias kampanijas.

Didžiausio įsitraukimo socialiniuose tinkluose sulaukusios naujienos

Visą šių metų vasario mėnesį, Lietuvos socialiniuose tinkluose buvo matomas didelis vartotojų aktyvumas. „Awario“ socialinės medijos stebėjimo įrankis nustatė, kad didžiausią auditorijos įsitraukimą sužadinusios istorijos buvo šios:

- Aleksejaus Navalno mirtis ir ją lydėjusios pasekmės, įskaitant jo žmonos Julijos Navalnajos kalbą, spėliones apie galimą jo mirties poveikį karui ir diskusijas apie Arkties kalėjimą, kuriame Navalnas buvo laikomas iki mirties.
- Tebevykstantis Izraelio ir Hamas karas, žiniasklaidos priemonėms skiriant dėmesį Hamas svarstymams dėl pasiūlytų paliaubų Gazos ruože.
- Neseniai pradėtas tyrimas dėl įtartinų finansinių operacijų, susijusių su milijonų eurų pasisavinimu įtariamam buvusiu BaltCap infrastruktūros fondo partneriu Šarūnu Stepukoniu.
- Rusijos karas prieš Ukrainą, aptariant įtartinus Putino planus įkurti demilitarizuotą zoną Ukrainoje ir tai, kad ukrainiečių kariai Avdijivkos mieste nužudė daugiau nei 7000 Rusijos karių ir žadėjo „baisiausią įmanomą“.
- Oficiali 2024 m. Lietuvos prezidento rinkimų kampanijos pradžia, Vyriausiajai rinkimų komisijai (VRK) išdavus parašų rinkimo lapus 10-iai kandidatų į prezidentus, siekiantiems užsitikrinti savo kandidatūras.
- Neseniai priimtas Vyriausiosios tarnybinės etikos komisijos (VTEK) sprendimas, kad Lietuvos prezidentas Gitanas Nausėda ir ambasadorius Jungtinėje Karalystėje Eitvydas Bajarūnas pažeidė įstatymą, pasinaudodami valstybės lėšomis privačiam vizitui Londono Karališkajame operos teatre, taip sumaišydami privačius ir viešuosius interesus.
- „Radarom“ lėšų rinkimo kampanija Ukrainai paremti, minint dvejus metus nuo Rusijos invazijos Ukrainoje pradžios, kurios metu lietuviai paaukojo daugiau nei 8,5 mln. eurų.
- Sprendimas išimties tvarka suteikti Lietuvos pilietybę dailiojo čiuožimo atstovei amerikietei Allison Reed.

Kremliai palankūs portalai Lietuvoje dalį šių naujienų pasitelkė siekdami palaikyti nuolatinį valdžią kritikuojančio turinio srautą. Žiniasklaidos stebėjimo įrankiai atskleidė, kad didžiausią auditorijos susidomėjimą su Kremliumi siejamose

žiniasklaidos priemonėse sukėlusios istorijos buvo susijusios su Lietuvos vidaus problemomis. Kremliai palankūs leidiniai plačiai nušvietė Šarūno Stepukonio bylą, teigdami, kad jis „dirba ne vienas“, ir įvardijo konkrečius valstybės pareigūnus, kurie „stovi už viso to sąmokslą“. Specifinės žiniasklaidos priemonės taip pat atvirai kritikavo valdančiuosius politikus, abejodamos jų skaidrumu. Šie šaltiniai vasario mėnesį daugiausia taikėsi į Moniką Navickienę ir Justą Džiugelį, kaltindami juos, atitinkamai, nepotizmu ir lobizmu. Tuose pačiose portaluose, pastebimas ir dažnai pasikartojantis labai neigiamas imigrantų vaizdavimas, pavyzdžiui, pateikiant tokias retorines antraštes kaip „Migrantai daro, ką nori?, ir nagrinėjant konkrečius galimus užsienio piliečių nusikaltimų atvejus.

Karo Ukrainoje metinės lydėjo antiukrainietišku naratyvų suintensyvėjimas

Kadangi 2024 m. vasario 24 d. žymi dvejus metus nuo Rusijos plataus masto invazijos į Ukrainą pradžios, tą dieną taip pat išaugo straipsnių, susijusių su Ukraina, skaičius Kremliai palankioje medijoje. Skelbtuose straipsniuose buvo kalbama esą „Lietuva į karą Ukrainoje stos kartu su lenkais, siūsdama savo karius“. Straipsniai kritikavo vyriausybę, teigdami, kad „Lietuvai nereikia karo su rusais, kuri ruošia ši išdavikiška vyriausybė“, Ukrainos pergalė straipsniuose buvo vaizduojama kaip sunkiai įmanoma, o jos valdžia – kaip „nepatikima“. Straipsniuose diskredituota ir lietuvių teikiama parama Ukrainai, hipotetiškai klausiant „kas iš tikrųjų gauna naudos iš visų šių lėšų rinkimo akcijų“, referuojant į tą pačią dieną finišą pasiekusią „Radarom“ kampaniją. Per šį ataskaitinį mėnesį Kremliai artimos žiniasklaidos priemonės taip pat plačiai nušvietė JAV žurnalisto Tuckerio Carlsono interviu su Rusijos prezidentu Vladimiru Putinu. Straipsnių autoriai tvirtino, kad pokalbyje buvo aptariamos tokios svarbios temos kaip karo su NATO grėsmė, „tikroji“ padėtis Ukrainoje, bei galimas pasaulinis branduolinis konfliktas.

Vasario mėnesį, iš viso buvo tikrinami 527 straipsniai iš keturių Lietuvoje vis dar veikiančių Kremliai palankių žiniasklaidos priemonių: 77.lt, bukimevieningi.lt, ekspertai.eu ir laisvaslaikrastis.lt. Aktyviausias iš jų buvo naujienų portalas 77.lt, per vasario mėnesį išleidęs 325 straipsnius arba net 62% visų patikrintų straipsnių. Oficialus tos pačios žiniasklaidos priemonės „Facebook“ puslapis taip pat išlaikė aukštą intensyvumo tempą – išleido 152 įrašus, t.y. vidutiniškai daugiau nei penkis įrašus per dieną. Svarbu pažymėti, kad išsiskiriantis portalo reguliarumas ir aktyvumas reikalauja atidžios stebėsenos ir analizės.

Antiukrainietiški naratyvai - ir „Facebook“ socialiniame tinkle

Įdėmiau analizuojant „Facebook“ platformą, tarp aktyviausių jos puslapių – vienas pagrindinių antivalstybinių veikėjų ir žinomas įvairių protestų dalyvis Antanas Kandrotas, viešai žinomas Celofano slapyvardžiu. Svarbu pažymėti, kad žiniasklaidos priemonė 77.lt taip pat yra stipriai susijusi su tuo pačiu asmeniu. Savo „Facebook“ puslapyje „Celofanas LIVE“ jam pavyko išlaikyti stulbinamą tempą – per vasarį paskelbė net 74 įrašus. Nors tai buvo kiek mažiau, lyginant su 105 įrašais per sausį, verta priminti, kad Celofanas šiuo metu yra laikomas įkalinimo įstaigoje, o jo puslapis vis dar sugeba išlaikyti pabrėžtiną aktyvumą.

Ekrano nuotrauka, referuojanti į nukabintą Ukrainos vėliavą Trakų pilyje.

Vienas įrašas iš vasario mėnesio „Celofanas LIVE“ puslapio įrašų išsiskyrė paramą Ukrainai menkinančiu naratyvu: jame matoma susirašinėjimo ekrano kopija su Trakų pilies nuotrauka ir žinute „jau pašalinta“,

referuojančią į ten kabėjusią Ukrainos vėliavą. Pokalbio ekrano kopija buvo pasidalinta su trumpu įrašo autoriaus komentaru: „Mums pavyko! Ačiū drąsiems žmonėms!“ Daugiau nei 400 komentarų išreiškė masinį pritarimą tokiam žingsniui, „didžiulę pagarbą“, gyrė „tokią drąsą“, tvirtino, kad „pagaliau susigražinome Trakus“. Panašus turinys, menkinantis Lietuvos paramą Ukrainai ir pabrėžiantis gerai žinomą Kremliaus naratyvą apie Ukrainos prioretizavimą aptinkamas visame „Celofanas LIVE“ puslapyje.

Neigiami sentimentai ir Lietuvos žiniasklaidoje

Analizuojant kasdienį turinio pasiskirstymą Lietuvos žiniasklaidoje, verta paminėti, kad vasario 24 d., minint dvejus metus nuo visapusiškos Rusijos invazijos į Ukrainą, matomas šios tematikos straipsnių išaugimas: jie per dieną pasiekė beveik 500 000 medijos vartotojų. „Awario“ medijų stebėjimo priemonė atskleidė, kad 16% šiuo įrankiu užfiksuotų straipsnių buvo stipriai neigiamo sentimentu. Analizės metu pastebimas nuoseklumas Rusijos karo Ukrainoje kontekste platinant anti-ukrainietiškus ir anti-valstybinius naratyvus. Taip pat, verta paminėti, kad žiniasklaidos stebėjimo įrankiai negali atpažinti sarkazmo, kurį labai dažnai naudoja Kremliai palankūs veikėjai, todėl neigiamo sentimentu procentas gali būti daug didesnis nei nurodo automatizuoti įrankiai.

Dezinformacijos stebėjimą ir analizę (angl. „Tracking and Fighting Disinformation“) Batlijos šalyse įgyvendina Pilietinio atsparumo iniciatyva, remiama Google. Daugiau informacijos apie projektą <https://balticdisinfo.eu/>.

